

Citation:

J.G.R. Acquoy, Levensbericht M.F.A.G. Campbell, in:
Jaarboek, 1890, Amsterdam, pp. 27-32

LEVENSBERICHT

VAN

M. F. A. G. CAMPBELL,

DOOR

J. G. B. ACQUOY.

Niet dan aarzelend heb ik besloten, gevolg te geven aan den wensch van het Bestuur onzer Afdeeling, dat ik het leven van wijlen ons medelid CAMPBELL beschrijven zou. Niet dan aarzelend. Doch waarlijk niet, omdat het mij aan toegenegenheid voor zijn persoon of aan ingenomenheid met zijnen arbeid ontbrak. Neen, niemand kan hem meer hebben gewaardeerd, dan ik mij bewust ben altijd te hebben gedaan. Zelfs was het mij eene liefelijke gedachte, hem voor de diensten, die hij mij bij zijn leven heeft bewezen, na zijnen dood een kleinen wederdienst te kunnen betoonen. Wat dan weerhield mij, de uitnoodiging van het Bestuur terstond te aanvaarden? Het was de wetenschap, dat eene dergelijke uitnoodiging vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde was gericht tot den Heer Dr. W. P. C. KNUITTEL, Onderbibliothecaris aan de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage, die sinds vele jaren onder den overledene was werkzaam geweest, hem van nabij had gekend, en dus meer dan anderen in staat moest worden geacht, hem naar verdienste te schetsen. Dit nu is werkelijk geschied. Allen, die het uitnemend »Levensbericht van Dr. M. F. A. G.

Campbell", door den Heer KNUTTEL in de Werken van de genoemde Maatschappij geleverd *), met aandacht hebben gelezen, zullen met mij overtuigd zijn, dat het voor de kennis van 's mans levensloop, van zijn karakter, zijne ambtelijke werkzaamheid en zijne letterkundige en wetenschappelijke verdiensten niets te wenschen overlaat, en dat het daarenboven een belangrijk vervolg bevat op de geschiedenis der Koninklijke Bibliotheek, zooals die weleer door den overledene zelve in zijn »Levensbericht van Johannes Willem Holtrop" †) was beschreven. Intusschen, moest worden gehandeld. In ons midden bestaat de goede gewoonte, dat wij de medeleden, die ons door den dood zijn ontvallen, in stille aandacht met elkander gedenken. Hier, waar wij hen van aangezicht tot aangezicht hebben gezien, waar wij hunne stem hebben gehoord, waar wij persoonlijk met hen hebben verkeerd, waar hunne beeltenis willekeurig of onwillekeurig bij herhaling voor onze oogen staat, hier plegen wij in den goeden zin des woords hunne uitvaart te vieren. En een man als CAMPBELL, die vijftien jaren ons medelid was, en die, wie er ook mocht ontbreken, altijd op zijne vaste plaats was te vinden, zou hier niet worden herdacht? Dat mocht zoo niet zijn. Had hij zijn eigenlijk gezegden biograaf reeds elders gevonden, hier moest aan zijne nagedachtenis hulde worden gebracht door de herinnering aan zijne wetenschappelijke verdiensten. En ziedaar dan de leidende gedachte van hetgeen ik tot u spreken ga. Van de uitwendige data en fata zijns levens zal ik slechts zóóveel verhalen, als voor een kort overzicht van zijn levensloop volstrekt noodig schijnt. Daarentegen zal het mijn streven zijn helder in het licht te stellen, wat CAMPBELL in verschillende opzichten voor de wetenschap is geweest en heeft gedaan.

*) *Levensberichten*, 1890, blz. 256—303.

†) *Levensberichten* als boven, 1870, blz. 633—680.

MARINUS FREDRIK ANDRIES GERARDUS CAMPBELL werd den 15^{den} October 1819 te Kampen geboren. Zijn vader, ROBERT CAMPBELL, lag aldaar als 1ste luitenant der Infanterie in garnizoen, en met dezen verwisselde hij, gelijk dat in den militairen stand pleegt te geschieden, meer dan eens van woonplaats. In 1829 vinden wij hem te 's-Gravenhage, en vijf jaren later in dienst bij een uitgever aldaar. In 1838 werd hij voorloopig aan de Koninklijke Bibliotheek geplaatst, kreeg er in 1844 den titel van amanuensis, en trad er reeds den 1sten April 1847, d. i. op zeven-en-twintigjarigen leeftijd, als Onderbibliothecaris op. In deze betrekking bleef hij meer dan een-en-twintig jaren werkzaam. Eerst toen de Bibliothecaris J. W. HOLTROP, sinds 1843 CAMPBELL'S zwager, wegens lichamelijk lijden op 1 Januari 1869 aftrad, kwam hij in diens plaats aan het hoofd der Koninklijke Boekerij te staan. Door een zonderling samen-treffen heeft hij ook deze betrekking ruim een-en-twintig jaren vervuld. Wat zijn huiselijk leven aangaat, zij slechts vermeld, dat CAMPBELL tweemalen is getrouwd geweest, eerst met Mejuffrouw CATHARINA SUZANNA SCHMIT, die reeds na één jaar bij de geboorte eener levenlooze dochter bezweek, en vervolgens met Mejuffrouw PAULINE GUYOT, die hem één zoon en twee dochters schonk. En wat de erkenning zijner wetenschappelijke verdiensten betreft, meen ik te kunnen volstaan met in herinnering te brengen, dat hij door de Hoogeschool te Leiden, bij de viering van haar derde eeuwfeest in Februari 1875, tot doctor in de letteren honoris causa werd bevorderd, en dat hij in April van dat zelfde jaar tot lid van deze Letterkundige Afdeeling der Koninklijke Akademie werd benoemd. Wanneer ik nu nog zeg, dat CAMPBELL den 13^{den} Januari 1890 onze vergaderingen het laatst bijwoonde, dat hij den 2^{den} April daaraan-volgende, na een kalm gedragen hartlijden, in dankbare stemming voor het vele goede dat het leven hem had aan-gebracht, overleed, en dat het lijk van dezen vurigen aan-hanger der crematie naar Gotha werd gevoerd, om aldaar,

tot stof verbrand, in eene urn te worden bijgezet, dan meen ik in enkele hoofdlijnen zijne uitwendige geschiedenis genoegzaam te hebben geschetst, zoodat ik thans tot het eigenlijk doel van onze beschouwing, CAMPBELL'S verdiensten voor de wetenschap, veilig kan overgaan. Ten einde hierin de noodige orde te bewaren, zal ik achtereenvolgens spreken over den overledene als bibliothecaris, als schrijver, als kenner van de oudste geschiedenis der Nederlandsche boekdrukkunst en als bibliograaf.

Vooreerst dan CAMPBELL als bibliothecaris. In deze maatschappelijke betrekking toch hebben wij allen hem het best gekend, en wie onzer heeft daarin niet zijne onbekrompene vrijgevigheid en onuitputtelijke hulpvaardigheid onderhouden? Juist door die vrijgevigheid, die niet jaagde en haastte, als zij wist dat een boek of handschrift door langer gebruik nog rijper vrucht afwerpen kon, heeft hij ontelbaar velen in staat gesteld, om nog al degelijker en nauwkeuriger arbeid te leveren. Bij hem niets van die bangelijke, enghartige, kleinzielige opvatting van reglementen, waardoor al te bureaucratische ambtenaren de studie van anderen soms noodeloos bemoeilijken. Hij wist, dat de tijd van vreemdelingen in den dubbelen zin des woords te kostbaar is, om hen altoos te binden aan de vaste uren of aan de plaats, door de letter der wet bepaald *). Hij was overtuigd, dat

*) In een fijn-gestileerd, weemoedig-liefelijk „In memoriam” verhaalt ANTONIO (de Groningsche Hoogleeraar Dr. A. G. VAN HAMEL) in het feuilleton der *Oprechte Haarlemsche Courant* van 8 April 1890 de volgende bijzonderheden aangaande CAMPBELL: „Bijna nooit keerde ik in Holland terug van een bezoek aan de Bibliothèque Nationale te Parijs, of ik had dankbare groeten over te brengen „au plus aimable des bibliothécaires”. Opgetogen over zijne ontvangst te 's-Gravenhage, deelde eens een jong Fransch historicus aan den verbaasden „administrateur général” dier boekerij mede, dat hij eene geheele kostbare verzameling pamphletten, niet alleen op de Haagsche bibliotheek had mogen doorsnuffelen,

iemand, die met een wetenschappelijk onderzoek bezig is, niet altijd binnen het voorgeschreven aantal dagen of weken met geleende werken kan hebben afgedaan; dat het niet altijd mogelijk is, uit verschillende bibliotheken op hetzelfde oogenblik bijeen te brengen, wat slechts door onderlinge vergelijking tot afdoende gevolgtrekkingen kan leiden, en dat men niet zelden al werkende op denkbeelden komt, die het instellen van een nieuw onderzoek uit dezelfde bronnen noodzakelijk maken. Was men over het lang houden van een boek of handschrift zelf een weinig verlegen, dan luidde zijn hoffelijke troost: »Ik weet, dat het in goede handen is''. Het deed mij weleens denken aan die paradox van BAKHUIZEN VAN DEN BRINK: »Ik heb liever, dat van tien archiefstukken één verloren gaat, dan dat zij alle tien ongebruikt blijven liggen'', een paradox, ik weet het, van wier bruto-gewicht heel wat overdrijvingstarra moet worden afgenomen, om tot het netto der bedoeling te geraken, maar in ieder geval een koninklijk woord, dat van eene breede opvatting getuigt.

En wat CAMPBELL's hulpvaardigheid aangaat, hierin kon hij door niemand worden overtroffen. Onder alle menselijke deugden is geene moeilijker dan de zelfverloochening; maar ook onder alles, wat men de zedelijke hoedanigheden van den bibliothecaris genoemd heeft*), staat de zelfverloochening bovenaan. De ware bibliothecaris leeft niet voor zich zelve, maar voor anderen; niet voor eigen liefhebberijen, maar voor hun nut; niet voor persoonlijke auteurschappen, maar voor hunne studie. Ten bate van hen vult hij naar zijn beste weten de hem toevertrouwde verzameling

maar dat hem zelfs vergund was geworden in de kamer van zijn hotel dit onderzoek voort te zetten. De heer Léopold Delisle schudde het hoofd over zooveel vrijgevigheid; hij zou de zaken veel officieeler en meer reglementair hebben behandeld; maar hij moest toch den jongen geleerde toegeven, dat de studies zich over zulk een vriendelijken beschermer niet konden beklagen''.

*) Zie F. A. EBBET, *De vorming van den bibliothecaris*, uit het Hoogduitsch door J. W. HOLTROP, 's Grav. 1832, blz. 33—38.

aan; voor hen ordent en catalogiseert hij; voor hen is hij altijd te spreken of staat hij steeds gereed, schriftelijk te antwoorden. Hij is zich diep bewust van de waarheid, dat hij bestaat ter wille van het publiek, niet het publiek ter wille van hem. Hoe meer ik mij indenk in de ziel van een goed bibliothecaris, hoe meer ik zijne zelfverloochening, zijne zelfvergetelheid, zijne zelfopoffering waardeer. En naarmate de lust tot eigen onderzoek en het op eigen naam uitgeven van geschriften zich krachtiger aan ons doet gelden, naar die mate zullen wij ons te inniger moeten verheugen, dat er ook mannen zijn, die hun tijd, hun kracht, hun kennis aan anderen ten beste willen geven, zonder daarvoor in het openbaar meer loon te ontvangen dan hoogstens een woord van dankbetuiging in de voorrede van een boek.

In deze zelfverloochening nu had CAMPBELL het zeer ver gebracht, of liever, zij hing ten nauwste samen met zijn stillen, bescheidenen aard. Als EBERT in zijn gulden boekske »De vorming van den bibliothekaris'' treffend zegt: »Zijne leus zij: *aliis inserviendo consumor*'' *), dan mogen wij er gerust bijvoegen: »Aan die leus heeft CAMPBELL voldaan''. Hij zelf bracht de zaak in een niet minder treffend beeld, als hij zeide: »De bibliothecaris mag, als de priester des Ouden Verbonds, eerst dan van de toonbrooden eten, wanneer geen ander daarnaar hongert'' †). Heeft hij, gelijk wij straks zien zullen, ook persoonlijk nog veel goeds en degelijks geschreven, anderen hebben daarbij geen schade geleden, en alleen door zijne verbazende werkkraft, zijn gezond lichaamsgestel en zijn lang leven heeft hij het alles kunnen volbrengen. Maar de werkzaamheden, aan zijn ambt verbonden, gingen voor, en

*) EBERT, a. w., blz. 36.

†) Zie het motto van zijn *Levensbericht* door Dr. KNUTTEL (t. a. p., blz. 256). — Wat de bewering aangaande den priester des Ouden Verbonds betreft, Lev. XXIV: 8 en 9 spreekt er niet van, maar »die Priester hatten nach Mischna Arach. 2, 2. die Schaubrode zwischen den 9. und 11. Tag (nachdem sie gebacken waren) zu verzehren'' (Winer, *Bibliisches Realwoerterbuch*, 3te Aufl. [Leipz. 1848], Bd. II, S. 402, Note 2).